

Työryhmä 1: Demokratia

Loppuraportti

seurantaryhmä 15.10.2010

kaupunginjohtaja Torsten Widén

Seudullisen palvelutuotannon mahdollisuudet ja laajuus

- Seutuhallinnon tehtävien ja palvelujen määrittäminen on ollut pääosin palvelutyöryhmillä. Työryhmä toteaa kuitenkin, että
 - **kuntalaisten seutuhallintomallissa** tulisi olla annetuista malleista laajimmat tehtävät: suorat vaalit tuovat paitsi kuntalaisten mandaatin, myös edellytyksen sille, että tehtävien tulisi olla tarpeeksi merkittävät ja äänestäjien mielenkiinnon herättävät
 - **kuntien seutuhallintomallissa** tehtäväkenttä voi olla suppeampi: todennäköisesti se koostuisi jo nykyisellään joillain seudullisilla toimijoilla olevista tehtävistä
 - **aluekuntamalli maakuntapohjalta** voisi hoitaa suppeimman tehtäväkentän, pohjautuu Uudenmaan liittoon, jonka nykyinen rooli, tehtävät ja päätöksentekotapa tulisi tosin tarkastella uudelleen

Seutuhallinto demokratian kannalta

- Kaikissa seutuhallintomalleissa on oleellista
 - tehtävien ja vastuualueiden tarkka määrittäminen seudun ja kuntien välillä,
 - asukasvaikuttamiseen panostaminen,
 - päätöksenteon läpinäkyvyys ja
 - kuntalaisten muutoksenhakumahdollisuudet.
- Seudullisista asioista tiedottamisen ja kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämisen tulee olla lähtökohtana kaikissa tarkastelluissa malleissa.

Seutuhallintomallit

- **Kuntalaisten seutuhallintomalli**
 - ylin päättävä elin valitaan suorilla vaaleilla: vaalit luontevinta pitää kunnallisvaalien yhteydessä
 - ei erillisiä vaalipiirejä, mahdolliset kuntakohtaiset kiintiöt vain siirtymävaiheessa; toimielin tarkastelee seutua kokonaisuutena, minkä vuoksi myös päättäjien olisi luonteva olla koko seudun edustajia
 - tämän vuoksi ei ole myöskään luontevaa, että seudun rahoitus tulisi kuntakohtaisista maksuista
 - toimielimen kokoonpanoon voidaan soveltaa monia eri malleja; pieni dynaaminen valtuusto, ei erillistä seutuhallitusta tai perinteisemmän mallin mukaan suurempi valtuusto ja erillinen seutuhallitus
 - laaja ja osaava valmistelukoneisto

- **Kuntien seutuhallintomalli**

- kunnat valitsevat edustajansa toimielimeen, mikäli valitut henkilöt ovat valtuutettuja tai jopa kaupunginvaltuuston tai –hallituksen puheenjohtajistoon kuuluvia, varmistetaan seutuasioiden tehokkaampi huomioonottaminen peruskuntien päätöksenteossa
- joko perustetaan uusi seudullinen toimielin, jonka alle kootaan nykyisiä ja mahdollisesti uusia toimijoita tai nykyisten toimijoiden aluerajoja ja tehtäväkenttää laajennetaan
- voi olla yhteistyö- ja neuvottelupohjalta toimiva tai sille voidaan rakentaa uudenlainen päätöksentekomalli
- mikäli ei lainsäädännöllistä pohjaa, on vaarana, että yhteistyö hiipuu

- **Aluekuntamalli maakuntapohjalta**
 - kunnat valitsevat edustajansa päättävään toimielimeen
 - Uudenmaan liiton yhteyteen perustetaan Helsingin seudun asioita käsittelevä jaosto. Uudenmaan liiton nykyinen rooli, tehtävät ja päätöksentekomalli pohdittava uudelleen.

Etujen ja haittojen määrittelystä

Työryhmä on tarkastellut seutuhallintoa organisatoristen, päätöksentekoon ja asukasvaikuttamiseen liittyvien kysymysten kautta. Seutuhallintomalleja on verrattu pääosin nykytilaan, mutta joissain tilanteissa myös toisiinsa. Loppuraporttiin on kirjattu edut ja haitat siten, kun ne ovat tulleet työryhmässä esille. Niistä ei ole äänestetty eivätkä ne kaikki edusta koko työryhmän mielipidettä. Asia, jonka joku näkee eduksi, voi olla jonkun toisen mielestä haitta.

Kaksiportaisen seutuhallinnon edut

kuntalaisten seutuhallinto	kuntien seutuhallinto	aluekuntamalli maakuntapohjalta
<ul style="list-style-type: none"> - demokraattisuus (suorat vaalit) - selkeät vastuusuhteet seudun ja kuntien välillä - painavampi rooli suhteessa valtioon ja kansainvälisiin toimijoihin kuntalaisten antaman mandaatin myötä - vahva seutuhallinto voi jopa vahvistaa lähidemokratiaa - seudun hahmottaminen kokonaisuutena helpottuu - seudullisten asioiden valmistelun taso nousee - luottamushenkilöt erikoistuvat seudullisiin asioihin - toiminnan tehostumisen ja kustannustehokkuuden tulee olla lähtökohtana 	<ul style="list-style-type: none"> - kuntien asema säilyy vahvana - jokaisesta kunnasta edustaja, jos valitaan valtuutetuista, heillä on kansalaisten mandaatti, eli demokratia vahvistuu - kuntien nimeämällä edustajilla tiiviit yhteydet peruskuntaan, mikä saattaa helpottaa seudullisten asioiden implementointia kunnissa - seudullisten asioiden koordinaatio paranee - seudun suhde valtioon ja kansainvälisiin yhteyksiin vahvistuu - erikoistuessaan tiettyihin toimintoihin siitä voisi tulla asiantuntija, joka voisi saada lakisääteisiä tehtäviä 	<ul style="list-style-type: none"> - jo valmis olemassa oleva organisaatio, ei merkittävästi lisää hallintoa - Uudenmaan liitossa jo nykyisellään osaamista mm. maakuntasuunnittelusta - organisaatio jo valmiiksi seudulla tuttu ja sillä vakiintunut suhde valtioon ja muihin toimijoihin - kuntien painoarvo säilyy - seudullisten asioiden koordinaatio paranee ja valmistelu tehostuu - jos seutuhallinnon luottamushenkilöt valitaan valtuutetuista, heillä on kansalaisten mandaatti, eli demokratia vahvistuu

Kaksiportaisen seutuhallinnon haitat

kuntalaisten seutuhallinto	kuntien seutuhallinto	aluekuntamalli maakuntapohjalta
<ul style="list-style-type: none"> - vaalien haasteellisuus: seudulliset asiat voivat jäädä äänestäjille etäisiksi - voi syntyä tarpeetonta byrokratiaa; huonoimmillaan joustamaton, jäykkä ja muutosnopeudeltaan heikko - tiedonkulku seudulta peruskuntiin heikkenee - tarvitsee itsenäisen rahoituksen, mikä saattaa johtaa seutuveroon - nykyinen kuntakohtainen dynamiikka (esim. kilpailukyvyssä) saattaisi kärsiä - Helsingin seutu ei ole vielä kovin yhtenäinen - ei välttämättä olemassa alueellista identiteettiä, vaan samaistutaan ennemminkin kuntaakin pienempiin alueisiin 	<ul style="list-style-type: none"> - demokratiavaje, jota lieventää seutuhallinnon luottamushenkilöiden nimeäminen kunnanvaltuutettujen joukosta - vastuusuhte äänestäjiin välillinen, eivätkä seudulliset asiat tule välttämättä kuntalaisten tietoon - voi syntyä tarpeetonta byrokratiaa - voi johtaa yksittäisten kuntien intressien korostumiseen - vaarana se, että edelleenkin useita seudullisia toimijoita tai toisaalta se, että kootaan liian erilaisia toimintoja yhteen - valmistelukulttuurin määrittelyssä voi olla haasteita - ei niin vahvaa seudullista profiilia kuin kuntalaisten mallissa 	<ul style="list-style-type: none"> - demokratiavaje, jota lieventää seutuhallinnon luottamushenkilöiden nimeäminen kunnanvaltuutettujen joukosta - suurimpien kaupunkien osalta ongelmana Uudenmaan liitossa käytössä oleva äänileikkuri - liittoon voi muodostua kahden kerroksen väkeä - seudun profiili ei selkene nykyisestä - ei välttämättä organisaationa tarpeeksi tunnettu esim. kansainvälisissä yhteyksissä